

ایران

بی‌علاقگی به تاریخ از مدرسه تا تپه حصار دامغان

طفل گریزیا

گزارش

مهدی گوهری

خبرنگار

بتوان با آن ارتباط برقرار کرد. این نگاه به تاریخ از مدرسه و کلاس پا را فراتر گذاشته و با ما بزرگ شده و نمود آن را امروز در وضعیت حفاظت و نگهداری از بناهای تاریخی می‌بینیم، خانه‌های تاریخی که ویران می‌شوند. سایت‌های تاریخی که رها هستند. چندی پیش بود که سفال باستانی در استان گیلان تبدیل به سطل زباله شد. برخی از این آثار شانسن حضور در موزه را یافتند. موزه‌ها در جذب مخاطب، مانند آن کتاب‌های تاریخ مدرسه ناموفق هستند. نگاه به تاریخ به‌رغم تمام شعارها و جملات زیبا چایگاه مناسبی ندارد. جایگاهی که در سایه عدم وجود آموزش مناسب و معرفی شایسته امیدی به بهبود آن نمی‌رود. در این گزارش سری به تپه حصار دامغان زدید تا وضعیت این تپه ارزشمند باستانی را رصد کنیم.

تپه‌ای فراموش شده

دامغان شهری که میزبان تپه حصار باستانی است. اگر به این شهر رفته و قصد بازدید این تپه را داشته باشید اولین سؤالی که برایتان پیش می‌آید این است؛ از کجا باید به این تپه دست پیدا کنیم؟ نبود تابلوی راهنما، نشان از عدم توجه به این یادگار باستان دارد. وقتی به تپه حصار می‌رسید تنها یک تابلو معرفی می‌بینید و دیگر هیچ. نه راهنمایی نه حضاری و تپه حصار را رها و تنها می‌بینید. در حال خود هستید که صدایی مهیب نظر شما را به خود جلب می‌کند و آن صدای قطاری است که از کنار تان عبور می‌کند. دو خط راه‌آهنی که درست از وسط این تپه گذشته‌اند یکی در دوره پهلوی اول و دیگری در دهه هفتاد. خط‌آهنی که روزانه تا هشتاد قطار از آن عبور می‌کند. کوشی به دست بر فراز تپه نشسته‌ای که گله

در گام اول باید اهمیت این محوطه برای اهالی و مسئولان محلی مشخص شود چون آنها مهم‌ترین حافظان و مفسران تپه حصار خواهند بود

در حال کاشی در کشور داریم و برخی از آنها مانند سلیک در گاشان و گوهر تپه در رستم‌کلاي مازندران به سایت موزه تبدیل شده‌اند. سایر تپه‌های باستانی اگر هم در گذشته کاوش شده باشند اما در حال حاضر به حال خود رها شده‌اند. میرزاده در مورد اهمیت تپه‌های باستانی می‌گوید: همه تپه‌ها دارای روایت هستند و یکی از آنها روایت حضور انسان است. حضور انسان در یک فضا می‌تواند اطلاعات ارزنده‌ای از فرهنگ، تاریخ و سبک زندگی به ما بدهد. انسان برای رفع نیازهای اجتماعی خود ساختارهایی ایجاد می‌کرد که در این تپه‌های باستانی قابل مشاهده است. زندگی انسان با آب کره خورده است و همیشه سکونتگاه‌های انسانی در کنار آب قرار داشتند مانند تپه حصار در کنار رود دامغان که از چشمه علی دامغان سرچشمه می‌گرفت. نکته دیگر در مورد تپه‌های باستانی وجود چند لایه و توالی فرهنگی است که در زمان‌های مختلف افراد متفاوتی در آنها زندگی می‌کردند. این مورد در بررسی فرهنگ گذشتگان نقش ارزشمندی دارد. این سکونتگاه‌ها به مرور زمان با مهاجرت انسان‌ها متروک شده و به مرور به زیر خاک رفتند و با کاوش می‌توان به لایه‌های زیرین دست پیدا کرد.

اهمیت تپه حصار دامغان

تپه حصار در سال‌های ۱۳۱۰ تا ۱۳۱۱ توسط اشमित و تاپسون مورد کاوش قرار گرفت و سه لایه فرهنگی در آن کشف شد که دارای رنگ سفال‌های متفاوت بود. این تغییر رنگ سفال‌ها نشان می‌دهد که اقوامی مهاجر در گذر زمان، به منطقه وارد شدند. تپه حصار بزرگ‌ترین سایت در شاهره خراسان قرار دارد. تپه حصار دارای فرهنگ خانه‌سازی ارزشمندی است که نشان از فرهنگ یکجانشینی دارد. این محوطه یکی از مراکز مهم در پردازش سنگ‌های ارزشمند مانند لاجورد، مرمر سفید و بزرگ‌ترین مرکز استقرار مس و مفرغ است. در مورد تپه حصار مقالاتی نوشته شده است، اما وقتی یک گردشگر به آنجا می‌رود چیزی از این اتفاقات و روایت را نمی‌بیند و نمی‌شنود.

ارزش تپه‌های باستانی

مسلمایکی از دلایل وضعیت امروز تپه حصار دامغان ناشی از عدم اطلاع مدیران و عموم مردم از اهمیت این یادگارهای باستان است. جای تفسیری ارزشمند که اهمیت این گونه آثار را در ذهن مخاطب پرزنگ کند هم در کتاب‌های مدرسه و هم در رسانه خالی است. محاسن میرزاده کارشناس باستان‌شناسی و راهنمای گردشگری در مورد وضعیت تپه‌های باستانی می‌گوید: در حال حاضر ما تپه‌های

جای خالی تفسیر

در کنار تپه حصار، ساختمانی وجود دارد که کمتر از ۱۰ سال پیش برای ایجاد یک مرکز تحقیقاتی ساخته شد

اما هیچگاه استفاده نشد. تا جایی که مدیران بعدی ساخت آن را اشتباه دانسته و تلاشی برای بهره‌برداری از آن انجام ندادند. چیزی که می‌تواند تپه حصار را در نگاه گردشگر جذاب کند یک تفسیر ساده و دلنشین است که جای آن خالی است، چون راهنمایی در مجموعه وجود ندارد. ساخت مولازهای از اشیای کشف شده و ذکر روایت آنها گامی دیگر در مسیر ایجاد ارتباطی اثربخش برای گردشگران با تپه حصار است تا تصویر درستی از آنچه در اینجا وجود داشت در ذهن مخاطب ساخته شود.

محاسن میرزاده از تجربه خود در مواجهه گردشگران در بازدید از تپه‌های باستانی می‌گوید: در این فضاها تفسیر بسیار مهم است چون مخاطب تنها با یک تپه خاکی مواجه می‌شود، مثلاً در مورد تپه حصار وقتی از اهمیت آن ارائه تفسیری انجام می‌دهیم در نهایت گردشگر با این سؤال در ذهنش مواجه می‌شود که اگر مهم است چرا آهن از وسط آن عبور کرده. میرزاده در مورد نقطه شروع تغییر رویکرد در مورد این محوطه می‌گوید: در گام اول باید اهمیت این محوطه برای اهالی و مسئولان محلی مشخص شود چون آنها مهم‌ترین حافظان و مفسران تپه حصار خواهند بود. عدم اهمیت تپه حصار برای اهالی را در صحبت با آنها می‌توان متوجه شد. به این موضوع باید از دوران کودکی توجه کرد.

تلاش برای نجات

علی از دانشته‌های کنونی که برای ما عادی است و جزئی از روزمره زندگی ما است مسیری طولانی و پرفراز و نشیبی را در گذر روزگار طی کرده‌اند تا به شکل امروز به دست ما برسند. محاسن میرزاده در این مورد می‌گوید:

روایت برخی از آنچه امروز برای ما یک امر عادی است را می‌شود در کاوش‌های باستان‌شناسی یافت. تاریخ پیش‌توانه ما برای داشتن یک زندگی بهتر است و اینکه بدین‌هم رسید، فرهنگ ما شیء تاریخی که امروز در اختیار ما است چه روایتی در پس خود داشته حس بهتری به ما می‌دهد و راهنمای ما برای پیشرفتی بهتر خواهد بود. آموزش، راز درک اهمیت داشته‌های تاریخی است و درک اهمیت آنها کلید حفظ و استفاده درست از میراث باارزش گذشتگان است.

خشکسالی بر گلوی یوزهای میاندشت چنگ انداخت

سهم آهوها در گلوی شترها

شهرستان را کم کرده و کار برای خروج دام از این منطقه سخت‌تر شده است.

خسارت یک شتر به اندازه ۸ دام سبک

حضور شترها هم یکی از تهدیدهای این زیستگاه مهم است. معاون نظارت و پایش اداره کل محیط زیست خراسان می‌گوید: حضور شتران و ورود آنان به منطقه میاندشت با تخریب پوشش گیاهی همراه است، هر نفر شتر به اندازه هفت تا هشت دام سبک خسارت و تخریب به همراه دارد، اما خارج کردن این حیوان به معضل مهمی برای محیط‌بانان تبدیل شده است. حسین هراتی می‌گوید: برآورد می‌شود که یکپهزار و ۲۰۰ نفر شتر در روستاهای اطراف نگهداری می‌شود و بعضاً گله‌های ۱۰ تا ۲۰ نفره از شتر برای چرا، وارد میاندشت و قلمرو آهوان و یوزپلنگ می‌شوند. او از تشکیل پرونده قضایی برای مالکان دام و سگ‌های گله به کندی پیش می‌رود. او می‌گوید: خشکسالی و کاهش بارندگی که با افزایش قیمت نهاده‌های دامی همراه شده، همکاری دامداران برای واگذاری پروانه‌های چرا در میاندشت این

سگ‌های گله و چرای شترها، دو تهدید پناگاه میاندشت، زیستگاه یوزپلنگ ایرانی در خراسان شمالی است. به گفته مدیر حفاظت محیط زیست شهرستان، برای ارتقای امنیت یوزپلنگ‌ها، بخش زیادی از گله‌های دام از این منطقه خارج شدند، پیش از این پروانه چرای پنج هزار رأس دام در میاندشت جاجرم خریداری و از حضور دام در این منطقه کاسته شد و خرید پروانه چرای ۱۰ هزار رأس دام باقیمانده نیز در دستور کار قرار دارد که نیاز به اعتبار بیشتر است.

احمد صفرزاده چرای مراتع توسط دام‌ها را هم تهدیدی برای زیست آهوان به عنوان طعمه یوزپلنگ می‌داند و به ایرنا می‌گوید: خشکسالی‌های پی درپی کار خرید پروانه چرا را سخت‌تر کرده است. اکنون دامداران در برابر واگذاری حقوق عرفی مقاومت می‌کنند و از این رو خرید پروانه چرای دام به منظور کاهش حضور دام و سگ‌های گله به کندی پیش می‌رود. او می‌گوید: خشکسالی و کاهش بارندگی که با افزایش قیمت نهاده‌های دامی همراه شده، همکاری دامداران برای واگذاری پروانه‌های چرا در میاندشت این

شناسایی ۱۱۷ محوطه باستانی در تپه حسنلو

عکس: میراث آریا

در بررسی باستان‌شناختی منظر فرهنگی دشت سولدوز به محوریت «تپه حسنلو»، ۱۱۷ محوطه باستانی مربوط به دوران پیش از تاریخ، تاریخی و اسلامی شناسایی شد. این محوطه، که قدمت نخستین استقرار انسان در آن به هشت هزار سال پیش می‌رسد، دارای توالی استقراری طولانی از پیش-اتناریخ تا دوران تاریخی است. جام زرین حسنلو یکی از مهم‌ترین آثار مکشوفه از این محوطه تاریخی است که قدمت حدود ۳ هزار ساله دارد.

عکس: ایرنا

زیست‌بوم

خبر در خبر

باشگاه خبرنگاران

احمد وحیدی، وزیر کشور گفت: مسئولیت اجرای قانون هوای پاک با سازمان حفاظت محیط زیست است، اما یکی از موضوعاتی که در دستور کار وزارت کشور قرار دارد حمل و نقل عمومی است. برای حمل و نقل عمومی از سال گذشته اقدام کردیم و متناسب با ظرفیتی که تولیدکنندگان داخلی دارند برای حمل و نقل عمومی چه از حیث اتوبوس، واگن و مترو تلاش شده که الان دولت تا منابع خوبی که اختصاص داده، کمک می‌کند تا متروها راه بیفتد.

ایستا
جمشید محبت خانی، فرمانده یگان حفاظت محیط زیست در واکنش به درگیری لفظی مدیرکل میراث فرهنگی و گردشگری استان گلستان با محیط‌بان جزیره آشوراده با تأکید بر اینکه محیط‌بان‌ها ضابط قضایی و مجری قانون هستند، گفت: مسئولان استانی و مقامات قضایی باید مسأله مربوط به آنها را پیگیری و با عامل درگیری برخورد کنند.

ایرنا
مدیر کل میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی خراسان رضوی گفت: کتیبه «نادری» شهر کلات نادر این استان به شماره ۳۳۹۷۳ در فهرست آثار ملی ایران ثبت شد.

ایستا
احسان نورانی، معاون میراث اداره کل میراث فرهنگی استان قزوین درباره دستور قائم‌مقام وزیر و معاون میراث فرهنگی برای جمع‌آوری داربست‌های مسجد جامع عتیق قزوین، بعد از گذشت نیم قرن، می‌گوید: جمع‌آوری داربست‌ها به معنای اتمام کار مطالعاتی است و برای این مهم نیازمند ۲ میلیارد تومان اعتبار هستیم چرا که هنوز فاز مطالعاتی این مسجد به اتمام نرسیده است.

ایرنا
محمود محضرنیا، مجری سد «آبریز» و نبرگاه سد چمشنیر گفت: بنا بر بررسی‌های دریافتی شرکت مدیریت منابع آب ایران، سد «آبریز» مشکل خاص محیط زیستی ندارد اگرچه مطالعات آن نیازمند بازرگری است. البته مطالعاتی این سد کامت‌ها و دغدغه‌های محیط زیستی داشت ولی سازمان محیط زیست مخالفتی با احداث سد ندارد بلکه برای جبران گونه‌های محصودی که زیرآب می‌روند دغدغه جایگزینی آنها را دارد.

ایستا
دانش‌آموزان کاشان، ۱۷ سالگی طرح محیط یار را جشن گرفتند و بر حفاظت از محیط زیست و جانداران آن تأکید کردند. ناهید عسگری، کارشناس آموزش اداره حفاظت محیط زیست کاشان گفت: طرح‌های محیط یار و محیطبان به منظور ارائه آموزش‌های زیست‌محیطی، نهادینه کردن فرهنگ محیط زیست و توسعه مسئولیت‌پذیری گروه‌های هدف در مدرسه، دانشگاه و اجتماع اجرا می‌شود. طرح کلی محیط یار از سال ۱۳۸۴ به پیشنهاد اداره کل حفاظت محیط زیست اصفهان ارائه شد و از سال ۱۳۸۵ در کاشان اجرا می‌شود که امسال نیز با مشارکت ۲۰ هزار دانش‌آموز در ۱۵۰ واحد آموزشی آغاز شده است.

یاد
نورالله مرادی، سخنگوی سازمان حفاظت محیط زیست با بیان اینکه مجمع خیران محیط زیست، بنیان محکمی برای حفاظت از محیط زیست کشور است، گفت: حفظ محیط زیست وظیفه همه و هر کار کوچکی برای محیط زیست، مصادق عمل صالح است. وی افزود: سازمان حفاظت محیط زیست منظم‌ترین دستگاه کشور است و هر دستگاهی کم‌کاری خودش را در کردن سازمان ما می‌اندازد. این در حالی است که همکاران خدوم و مخلص بنده در سازمان با تلاش مضاعف و شبانه‌روزی خود، محیط زیست را چون فرزند خویش دوست دارند و برای بهسازی و ارتقای وضعیت آن تلاش می‌کنند.

میراث‌زیا
ملیکا قربانی دبیرانجمن علمی دانشجویی مدیریت جهانگردی دانشگاه علامه طباطبایی از برگزاری وبینار گردشگری در دسترس خبر داد و گفت: این نشست تخصصی همزمان با ۱۲ آذرماه روز جهانی افراد دارای معلولیت برگزار شد.

مناوسیا
محسن حسینی سرپرست معاونت میراث فرهنگی اداره کل میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی خوزستان گفت: تونل جنگ جهانی دوم در محوطه راه آهن اهواز در صورت داشتن شرایط ثبت ملی می‌شود. در سال ۱۳۹۸ بخشی از کف بیمارستان رازی ریزش می‌کند که در بررسی‌ها مشخص شد در زیراین بیمارستان تونلی قرار دارد. وی افزود: اخیراً یکی از دوستداران میراث فرهنگی به اداره کل میراث اهواز اتمداد دارد و در حال پیگیری و کارشناسی این موضوع هستیم.